

VI МІЖНАРОДНИЙ ФЕСТИВАЛЬ «СВІТ ПСИХОЛОГІЇ»
VI INTERNATIONAL FESTIVAL «PSYCHOLOGY WORLD»

Міжнародні Челпанівські
психолого-педагогічні
читання

Том II (18)

УДК 378.1
378.4

Рекомендовано Вченою радою
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди". Протокол № 7 від 15 березня 2015 р.

Видання здійснено за сприяння Міжнародної Експертної Агенції
"Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології

Редакційна колегія випуску:
Кремень В.Г., Санченко О.Я., Маноха І.П., Рубцов В.В., Гусєва О.П., Серова О.Є.,
Ляшенко О.І., Коцур В.П., Рик С.М., Марцинковська Т.Д.

Відповідальний редактор випуску:
доктор психологічних наук, професор Маноха І.П.

Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" - Додаток 3 до Вип. 36, Том II (18): Тематичний випуск "Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання". - К.: Гнозис, 2016. - 470 с.

Humanitarian Bulletin SU "Pereyaslav-Khmelnitsky Pedagogical University by H.Skovoroda" - Supplement 3 to Vol. 36, Volume II (18): Thematic Issue "International H.Skovoroda's Psycho-Educational Reading". - K.: Gnosis, 2016. - 470 p.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців різних сфер гуманітарного знання.

У збірнику представлені історичні аспекти становлення психології як самостійної науки та роль Г.І. Челпанова у цьому процесі наприкінці XIX - на початку ХХ століття. Здійснений огляд новітньої педагогіки як технології підекання довершеної особистості. Психологія ХХI століття представлена у сукупності її здобутків та перспектив, теоретичних пошуків та емпіричних надбань. Філософія людини, суспільства і культури постала у контексті найбільших актуальних проблем, що визначаються як змістові виміри третього тисячоліття. Ще один актуальний тематичний напрям вміщений у збірнику матеріалів - психологічні, педагогічні та організаційні умови запровадження європейських стандартів вищої освіти в Україні.

Для фахівців-освітян, педагогів, психологів, філософів, науковців, дослідників психологічно-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISBN 978-966-2760-33-0

- © ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди", 2016 р.
- © Східно-Європейський Інститут Психології, 2016 р.
- © Психологічний інститут РАО, 2016 р.
- © Московський міський психолого-педагогічний університет, 2016 р.
- © Інститут проблем виховання НАПН України, 2016 р.
- © Видавництво "Гнозис", 2016 р.

МІЖНЕ
ПСИ

*education in the
I scientific works.*
2015. – №

charenko. – K. :

P. 11.
'Soorem.'

ed. – K. :

L. – M. : Izd-vo

Vyssh.

XXIst century") :

L. Senyk //

development / V. Y.

ЗМІСТ

Розділ 1.	
ПЕДАГОГІКА МАЙБУТНЬОГО: ТЕХНОЛОГІЇ ПЛЕКАННЯ ДОВЕРШЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	6
АРТЕМЕНКО В.В., ЕЛЬЧАНИНОВА С.И., ПЕРВАК М.П., Эффективность симуляционного тренинга в развитии коммуникативной компетентности врачей-интернов.....	7
ВНУКОВА О.М., Позитивний імідж викладача як показник його педагогічної майстерності	15
ГРЭНВАЛЬД М., Биографии университетских преподавателей дидактики: жизнь в общении с миром (на примере преподавателей, занимающихся дидактикой географии).....	22
ЗАУШНІКОВА М.Ю., Комунікативна компетентність майбутнього логопеда: поняття, зміст та структура	33
КОЛТУНОВА Т.І., Сучасний потенціал позапіктюльної мистецької освіти в Україні.....	40
KURLISHCHUK I.I., Project-based learning in teaching english as a foreign language in ukrainian primary schools.....	49
МАЈЧЕР-ЛЕГАВІЕЦ У., Edukacja wobec migracji. W stronę modelu szkoły włączającej	55
ЛЕХОЛЕТОВА М. М., Технології при формуванні здоров'язберігальної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери як педагогічна умова професійної підготовки у вищих навчальних закладах.....	62
ЛІТКЕВИЧ А.М., Роль директора у становленні й розвитку інноваційного простору загальноосвітнього навчального закладу	70
МЕЛЬНИК Н.І., Післядипломна освіта донікільних педагогів у країнах Західної Європи	81
ОЛЬШЕВСЬКА Я.О., Поняття "особистісно-професійної позиції" викладача в педагогічній діяльності	91
ПАУСТОВСЬКА М. В., Потенціал використання театральної педагогіки у навчанні іноземної мови	100
ПЛУЖНИК І.В., Стратегії формування вторинної мовної особистості у сучасного покоління в умовах технології плекання довершеної особистості.....	108
ПОНОМАРЕНКО Т.О., Формування доброзичливого відношення до однолітків у дітей молодшого дошкільного віку	117
САМОЙЛОВА І.В., Формування мотивації навчання дітей молодшого шкільного віку	126
СЕМЕНОВ О.С., Критеріально-діагностичний комплекс дослідження творчо спрямованої особистості старшого дошкільника	133
СЕМЕРЯК Н.В., Роль самоосвіти та самовдосконалення у професійному зростанні викладача вищої школи.....	144

ПЛУЖНИК І.В.,
 викладач, кафедра іноземних
 мов та методик їх навчання,
 Педагогічний інститут
 Київського університету
 імені Бориса Грінченка,
 м. Київ, Україна

СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ВТОРИННОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У СУЧASNOGO ПОКОЛІННЯ В УМОВАХ ТЕХНОЛОГІї ПЛЕКАННЯ ДОВЕРШЕННОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті проаналізовано процес розвитку довершеної особистості учнів в контексті формування її вторинної мової особистості.

Автор актуалізує потребу усвідомлення підростаючим поколінням себе як формувача вторинної мової особистості. Окреслено та проаналізовано стратегії, які є ефективними в всеобщому розвитку учнів під час формування їх іншомовної комунікативної компетентності на уроках іноземної мови.

Ключові слова: довершена особистість; стратегії; іншомовна комунікативна компетентність; стратегії формування вторинної мової особистості; всеобщий розвиток учня; умови пленкання довершеної особистості.

В статье проанализирован процесс развития совершенной личности учащихся в контексте формирования ее вторичной языковой личности. Автор актуализирует необходимость осознания подрастающим поколением себя как формирователя вторичной языковой личности. Определены и проанализированы стратегии, которые являются эффективными при всестороннем развитии учащихся в ходе формировании их иноязычной коммуникативной компетентности на уроках иностранного языка.

Ключевые слова: совершенная личность; стратегии; иноязычная коммуникативная компетентность; стратегии формирования

© ПЛУЖНИК І.В., 2016

бт
ус
тс
ст
пн
гт
ре
ст
фс
ас
к
сс
рн
сн

ктуальністю
спідження.
А день України
полікультурної
країна, що намагається
рівноправне та компактне
населення, незалежність
релігійних та інших
нань. Тож на сучасні
початкові школи виникає
ся істотні зміни в оцінках
де основне місце
тків учня як доведені
особистості, навколо
навчально-виховних
з аспектів розвитку
стратегій підготовки
розвитку умінь ефективно
ти з людьми інших
націй та політик
Мова є індивідуалізованою
соціальним явищем
кожну людину й усю
спрямована у внутрішній
та зовнішній світ
і освітня система.

особистості
істості.

тості.
ими в
овної
жви.
рмовна
т;
; умови

ої
тичной
ть
вателя
зированы

и их
юках

ноязычная
трования

К I.B., 2016

РОЗДІЛ 1. ПЕДАГОГІКА МАЙБУТНЬОГО: ТЕХНОЛОГІЇ ПЛЕКАННЯ ДОВЕРШЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ

*вторичной языковой личности; всестороннее развитие ученика;
условия развития совершенной личности.*

The article analyzes the development of the perfect personality of students in the context of its secondary linguistic personality forming process. Author actualizes the need of understanding in the younger generation themselves as generators of their own secondary language personality. The strategies of effective comprehensive development of students through the foreign language communicative competence formation on foreign language lessons are outlined and analyzed in the article.

Key words: perfect personality; strategies; foreign language communicative competence; strategy of forming secondary language personality; comprehensive development of students; conditions of creating the perfect personality.

Актуальність проблеми дослідження. На сьогоднішній день Україна розвивається як полікультурна, полінаціональна, поліконфесійна та багатомовна країна, що намагається забезпечити рівноправне та комфортне проживання людей незалежно від їх мови, раси, релігійних та інших поглядів і переконань. Тож на сучасному етапі розвитку початкової школи в країні відбуваються істотні зміни в освітньому просторі, де основне місце відводиться розвиткові учня як довершеної ерудованої особистості, навколо якого і буде стискаючи навчально-виховний процес. Одним з аспектів розвитку постає розробка стратегій підготовки учнів з питання розвитку умінь ефективно взаємодіяти з людьми інших країн та національностей в умовах зростаючої полінаціональності та полікультурності країни. Мова є індивідуальним і в той же час соціальним явищем, вона обслуговує кожну людину й усе суспільство, вона спрямована у внутрішній світ дитини та зовнішній світ людських взаємин і освітня система при цьому в першу

чергу покликана впливати на розуміння і прийняття дитиною нових умов, нового соціуму, нової мови і, як наслідок – формування їх вторинної мовоної особистості. Тому вивчення іноземної мови в початкових школах повинно бути засноване на творчості, комфорті і в той же час – ефективності оволодіння уміннями та навичками. Відповідно до цього, вироблення правильних стратегій формування вторинної мовоної особистості учнів, пристосування до навколишнього іншомовного середовища є першочерговим завданням початкової школи в умовах розвитку довершеної особистості молодшого школяра.

Аналіз наукових досліджень та публікацій показав, що сьогодні значна частина досліджень присвячена розкриттю проблеми і різних аспектів формування вторинної мовоної особистості дитини в ході різнобічного розвитку її особистості в початковій школі. Велика кількість науковців, а саме: К. Бейкер, М. Бріск, Дж. Кроуфорд, С.Л. Шмід, Дж.В. Толлефсон, Б. Баллівант, Д. Коротка, В. Бойсон за-

значають, що формування вторинної мовної особистості є важливою складовою розвитку «довершеної» сучасної особистості в умовах євроінтеграції.

На думку психолога Е. Помиткіна «довершена особистість – це наслідок тривалої, наполегливої праці людини над собою, праці, яка спрямована на поступове самовдосконалення, свідоме вибудування себе з метою наближення до обраного ідеалу, в якому гармонійно поєднуються високі людські чесноти, що дає можливість виконати, зреалізувати себе в будь-якому освітньому середовищі, а завдяки цьому відчувати всю повноту людського пласти». З точки зору вивчення іноземної мови в початковій школі, це являє собою процес формування вторинної мовної особистості як складової частини розвитку довершеної особистості.

Традиційно поняття «вторинна мовна особистість» в контексті розвитку довершеної особисті визначається як центральна категорія в сучасній психолінгводидактиці. Лінгводидактичне тлумачення поняття було запропоновано І.І. Халлсевою: «Вторинна мовна особистість - здатність людини до спілкування на міжкультурному рівні. Дане здатність складається з оволодіння вербально-семантичним кодом досліджуваної мови, тобто «мовою картиною світу» носіїв даної мови і «глобальною картиною світу»» [7, 179]. На її думку, результатом оволодіння мовою є набуття особистістю рис вторинної мовної особистості, здатності проникнути в «дух» досліджуваної нею мови, в «плоть» культури народу, з яким може здійснюватися міжкультурна комунікація, що є одним з аспектів формування формування довершеної особистості [7, 182]. Вторинна мовна особистість за Н.Д. Гальською визначається "як сукупність здібностей людини в ході всеобщого

розвитку особистості, яка передбачає адекватну взаємодію з представниками інших культур. Результатом будь-якої мовної освіти повинна з'явитися сформована мовна особистість, а результатом освіти в області іноземних мов - вторинна мовна особистість як показник здатності людини приймати повноцінну участь у міжкультурній комунікації» [2, 42].

Усвідомлення себе як формувача вторинної мовної особистості, на думку Є. І. Пассова, передбачає: усвідомлення себе як мовної особистості в цілому; здатність користуватися мовою в текстовій діяльності-комунікації; здатність до саморозвитку, до забезпечення креативної текстової діяльності [8, 163].

Питання, пов’язані з формуванням вторинної мовної особистості в ході розвитку довершеної особистості, розглядаються також у роботах Г.І. Богдана, Ю.Н.Караулова, Ю.С.Кубрянової, та ін [3, 67]. Формування довершеної особистості являє поступове самовдосконалення, свідоме вибудування себе з метою наближення до обраного ідеалу, в якому гармонійно поєднуються високі людські чесноти, що дає можливість виконати, зреалізувати себе, а завдяки цьому відчувати всю повноту людського пласти.

Тож, сформовану мовну вторинність в ході розвитку довершеної особистості можна розглядати як навички успішної іншомовної комунікації в різномовленнєму середовищі на базі комунікативного простору мовного середовища, де спочатку формується особистість загалом, а на базі неї – іншомовна особистість молодшого школяра.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З 80-х рр. ХХ ст. увага лінгвістів зосереджується на ролі «людського фак-

тору» у мові, і бою включення лінгвістики як іноземної мови на як вторинна тання розвитку ті молодшого і формування в бистості є питання потребу. Мета даної статні стратегії фс компетентності мування їх дове

Виклад ос Формування в бистості, зокре повинно відбути ташованому внат: дійсність, що, тільки усві кономірності н мови, мовна ос ализуватися і за потреби свого сфері та парале особистість, на ві для ефективи соціумі. Причо ня вторинної м шомовному сер схожість, так і в умовах рідно мша, де переважа дійсність, а в ін засвоюється чер

Певно, що п бічно розвинул тексти формуваної особистості із опануванням вербального кс вмінням його практиці у спі муванням в їхніх власного пс

передбачає представникатом будь-а з'явитися тість, а ре- іноземних бистість як і приймати культурної

формувача сті, на дум-де; усвідом- істості в ці- гися мовою комунікації; до забезп- єднання

формуванням тості в ході істості, роз- іх Г.І. Боги- Субряновой, довершеної є самовдо- удовування ю обраного но поєдну- оти, що дає реалізувати чувати всю

ну вторин- ршеної осо- ти як нави- комунікації едовищі на огору мов- ітку форму- а на базі неї молодшого

шених ра- проблеми. твістів зосе- ського фак-

тору» у мові, що спричинило за со- бою включення в понятійний апарат лінгвістики нової категорії «мовна особистість», яка в контексті навчання іноземної мови може бути представле- на як вторинна мовна особистість. Пи-тання розвитку довершеної особистості молодшого школяра через призму формування вторинної мовної осо- бистості є питанням малодослідженням та потребує додаткового розгляду. Мета даної статті полягає у висвітлен- ні стратегій формування іншомовної компетентності учнів в контексті фор-мування їх довершеної особистості.

Виклад основного матеріалу. Формування вторинної мовної осо- бистості, зокрема в початковій школі повинно відбуватися в просторі, роз-ташованому в системі трьох коорди-нат: дійсність, мова і свідомість, тому що, тільки усвідомивши основні за-кономірності нової дійсності і нової мови, мовна особистість має шанс ре-алізуватися і задоволити «необхідні потреби свого буття» в іншомовній сфері та паралельно розвивати себе як особистість, набуваючи риси важли- ві для ефективного функціонування в соціумі. Причому стратегії формуван-ня вторинної мовної особистості в ін-шомовному середовищі буде мати як схожість, так і відмінність з процесом в умовах рідно мовленнєвого середови-ща, де переважає засвоєння мови через дійсність, а в іншомовному - дійсність засвоюється через мову.

Певно, що процес становлення все-бічно розвинутої особистості в кон-тексті формування її вторинної мов-ної особистості пов'язаний не тільки із опануванням тими, хто навчається вербального коду іноземної мови та вмінням його використовувати на практиці у спілкуванні, але із фор-муванням в їхній свідомості карти-ни власного подальшого розвитку та

перспектив цього розвитку, переваг притаманних раніше носію певної мови як представнику конкретного соціуму, то навчання іноземної мови мусить бути спрямоване на заохочу-вання (тих, хто навчається) до концеп-туальної системи «чужого лінгвосоці-ума» та задоволення потреби учня в саморозвитку.

На підставі вище викладеного, вче-ними виділяються чинники впливу на ефективне формування вторинної мовної особистості в іншомовному середовищі, які не лише сприяють швидкому засвоєнню нової мови, а й акумулюють прагнення до подаль-шого самовдосконалення, зокрема в питанні формування досконалої ін-шомовної компетентності. По-перше, це природний достовірний відеоряд, який включає в себе статичну і мо-більну наочну дійсність, невербальні прояви сопіокультури в мовному се-редовищі. По-друге, це природний достовірний аудіоряд, який включає в себе всю сприйняття на слух інформацію навколо іншого мовного се-редовища. По-третє, це природний ситуативний ряд - сукупність взаємо-залежних і взаємообумовлених компо-нентів: мовні ситуації, комунікативні поведінки, сопіокультурного стерео-типу спілкування та міжкультурного мовленнєвого контакту. По-четверте, це насичений ряд національних фо-нових знань, іноземної культури. По-п'яте, це навчальна стихія мови [3, 69].

Вищезазначені чинники стають ефективним засобом якісної побудови та розвитку довершеної особистості як в іншомовному аспекті так і загалом лише за умови правильного відбору стратегій формування вторинної мов-ної особистості. Науковці у розгляді питання стратегій формування вторинної мовної особистості також звер-тають увагу на структуру цього по-

няття. У структурі вторинної мовної особистості прийнято виокремлювати три рівні: вербально-семантичний (або нульовий); лінгвокогнітивного (або тезаурусний); прагматичний (або мотиваційний) [5, 78].

Одниницями першого рівня є окрім слова як одниниці вербально-асоціативної мережі. Іншими словами, вербально-семантичний рівень вторинної мовної особистості складається з лексикону, яким користується учень в процесі природної вербальної комунікації. При цьому враховується як кількість лексичних одиниць, так і вміння правильно використовувати вербальні засоби відповідно до норм соціальної диференціації, варіативності, функціонально-стилістичної цінності. Рівень володіння цим умінням та відсутність передбачає наявність лексикону особистості, що розуміється в широкому сенсі, і що включає фонетичні та граматичні знання особистості.

До структурних одиниць лінгвокогнітивного рівня у формуванні вторинної мовної особистості відносяться ідеї, концепти, з яких складається власна картина світуожної мовної особистості. У свідомості учня початкової школи вони представлені як ієархія соціальних та культурологічних цінностей, що сформувалася в конкретних умовах соціального досвіду і діяльності. Когнітивна характеристика пов'язана з інтелектуальною сферою особистості, пізнавальною діяльністю дитини, передбачає розумові процеси, спрямовані учня на творчість та активізують самостійність у прагненні до знань.

Складовими третього, прагматичного, рівня є цілі, завдання, мотиви, наміри і установки, які, на думку Ю.М. Карапурова, проявляються в комунікативно-діяльнісних потребах особистості. Саме вмотивованість учня служить найбільш істотним чин-

ником, що обумовлює індивідуальні особливості формування вторинної мовної особистості. Багатошановість цих чинників і відсутність достатньо стійких формальних корелятів у мові ускладнюють дослідження прагматичної характеристики як найважливішого рівня структури вторинної мовної особистості.

Відповідно до думки Л.В. Пельц під час вербально-семантичного рівня учень, у якого формується вторинна мовна особистість, має можливість спиратися на слова, моделі їх нормативного вживання, прийняті у відповідній комунікативній сфері [4, 58]. Під час лінгвокогнітивного рівня можна виділити узагальнені поняття, концепти або ідеї, виражені також вербально. Для прагматичної рівня потрібно переврахування комунікативно-діяльнісних потреб особистості, як от: бажання висловитися, прагнення відчинити на адресата, бажання отримати додаткову аргументацію або будь-яку іншу інформацію від співрозмовника та ін.

З трьох рівнів мовної особистості лише останній характеризує індивіда в контексті його комунікативних здібностей. Як стверджують науковці, вербально-семантичних характеристик явно недостатньо для оцінки комунікативних здібностей і можливостей. Відомо, що значне місце в природній комунікації займають невербальні засоби, що передають до 65% змістової та оцінної інформації. Лінгвокогнітивний рівень орієнтований більшою мірою на мовні характеристики особистості. Для комунікації, поряд із системою соціальних та культурологічних цінностей, велике значення мають і інші лінгвокогнітивні чинники, пов'язані з механізмами адекватного сприйняття і цілеспрямованої передачі інформації. Але кожний з рівнів в комплексній взаємодії свої забезпе-

чує всеобщі чинники наближуючи до своїх сил: тріщину мотиву

Проблеми учні молоді всебічного розгляду призму формальної особистості є важливими. Враховуючись різні допоміжні формулі та стратегії, ефективність учнів в різних наставництвах стратегії, ефективність учнів в різних наставництвах

Перша та друга стратегії використовують різноманітні методи освіти. Дослідження показують, що є скоріш позитивні особливості в цій зміні: впевненість на освіта в кваліфікації, навчальному рівні, мові та країні вивчається, кількості часу на рідній мові можна від ко

вчального процесу. Ще одна стратегія є земної мови значають підтримуючи альтернативні варіанти включені в клад, значки мети побуту чинником і зміненої особи

уальні
зинної
зовість
тативо
у мові
матич-
ивішо-
мовної

Пельц
о рівня
зрінна
ст спи-
тивно-
овідній
Під час
я виді-
нцепти
бально.
бно пе-
яльни-
бажан-
линути
і додат-
ку іншу
а та ін.
Бистості
ндивіда
них зді-
ауковці,
актерис-
ки кому-
ивостей.
иродній
ильні за-
містової
вокогні-
шльшою
ижи осе-
поряд із
ьтуроло-
ення ма-
чинники,
жватного
юї пере-
ї з рівнів
і забезпе-

чус всебічний розвиток учня, тим са-
мим наближуючи його до впевненості
у своїх силах та формуючи його вну-
трішню мотивацію. [6, 103].

Проблеми, з якими стикаються
учні молодшого шкільного віку в ході
всебічного розвитку особистості через
призму формування вторинної мовної
особистості є дійсно великими й склад-
ними. Враховуючи це активно розороб-
ляються різні програми і стратегії,
які допомагають вчителю ефективно
формувати вторинну мовну особистість
учнів та паралельно розвивати її в різних напрямках. Нижче зазначені
стратегії, ефективні у процесі форму-
вання вторинної мовної особистості,
вони є відправною одициєю, що слу-
жать для перетворення класу в більш
комфортне місце для всіх учнів.

Перша технологія, яка активно ви-
користовується при формуванні втори-
нної мовної особистості є двомовна
освіта. Дослідження з даного питання
показують, що знання декількох мов
є скоріш перевагою, ніж недоліком,
особливо в сучасному світі глобаліза-
ції і змінюють віру учня у себе, його
впевненість у власних силах. Двомов-
на освіта включає в себе викладання
навчального матеріалу на двох мовах
– мові країни та іноземної мови, що
вивчається, – з використанням різної
кількості часу, відведеного на вивчен-
ня рідної мови або іноземної мови, за-
лежно від конкретної програми та на-
вчального предмету [9, 222].

Ще однією загальнопоширеною
стратегією є заохочення розвитку іно-
земної мови. Найчастіше вчителі по-
значають предмети в класі, викорис-
товуючи автентичні матеріали, які
включають етикетки і тексти (напри-
клад, значки, каталоги, іграшки, пред-
мети побуту, газети і меню). Важливим
чинником в процесі розвитку довер-
шеної особистості та формування вто-

ринної мовної особистості є розуміння
потенціалу кожного учня, його нахи-
лів, здібностей для того, щоб забезпечи-
ти ефективний процес формування
вторинної мовної особистості на індиві-
дуальній основі.

Незамінною стратегією у форму-
ванні довершеної особистості учня в
іннопомовному аспекті, на думку бага-
тьох вчителів є зменшення мовного
навантаження. Вчителі на заняттях
часто розмовляють мовою, заважкою
для дітей, сповненою словами, з якими
не знайомі учні. Для полегшення та-
кого мовного навантаження для учня,
вчителі можуть використовувати ряд
допоміжних заходів. Вони можуть
переписувати складні для розуміння
тексти за допомогою більш про-
стих речень або принаймні пояснити
мовою оригіналу, вказувати на нові і
особливо важкі слова, визначати їх, і
пояснити, як вони використовуються.
Тобто, вчитель повинен цілеспрямовано
підбирати слова і структури, які
допоможуть учням початкової школи
формувати свою вторинну мовну осо-
бистість, а не перешкоджати їх успіху
в класі.

Врахування стадій формування
вторинної мовної особистості визна-
чається як ще одна важлива стратегія,
що поєднить процес формування
вторинної мовної особистості учнів
та підвищить внутрішню мотивацію
учнів у власному розвитку. На стадії
мовчання допомогти дитині бути
«включеним» в мовне середовище до-
поможуть музика, рухи, які означа-
ють певні слова чи дії, драматичні чи
рольові ігри. Вчителі мають поважати
стадію мовчання, не примушуючи ді-
тину говорити. На стадіях зростання
участі та культурного шоку слід про-
сити дитину намалювати свої почуття
або ж невербально показати їх. Дітям
на основному етапі формування вто-

ринної мовної особистості (початок виробництва) можуть бути задані питання, які вимагають відповіді лише «так» або «ні», або які вимагають від них ідентифікації знайомого предмета. Згодом, на кінцевих стадіях формування вторинної мовної особистості, вчителі можуть мотивувати учнів до описового характеру іншомовного мовлення, що розвиватиме розмовні навички дітей.

Висновки та пропозиції. Отже, у процесі формування вторинної мовної особистості учні стикаються з багатьма проблемами: їм треба «вписатися» в нове мовне середовище, вивчити нову мову, і паралельно - сформувати в собі адекватну самооцінку, віру у власні сили, здатність до рефлексії та внутрішньо мотивацію. Найскладнішим в даному питанні є відсутність іншомовного середовища, що утруднює процес формування вторинної мовної особистості та розвитку вищезгаданих навичок довершеної особистості. Але вчитель може зорганізувати навчально-виховний процес з іноземної мови таким чином, щоб заохотити і спонукати учнів вивчати англійську мову різними шляхами. Вивчення та аналіз даного питання дав змогу систематизувати та виокремити найголовніші стратегії та допоміжні засоби, що дають змогу розвинути навички, притаманні довершенній особистості та паралельно - сформувати вторинну мовну особистість учня початкової школи:

1. Занурення дитини в іншомовне середовище (діти мають швидше за дорослих засвоюють нові слова з розмови навколо них, тому створення продуктивного середовища формування вторинної мовної особистості

через включення дітей у розмову в класі іноземної мови відповідає їх індивідуальним та психологічним особливостям віку).

2. Використання засобів невербальної комунікації під час уроку. Діяльність ще більше підвищує здатність дитини запам'ятовувати, додавши фізичних асоціацій до слова.

3. Створення інтерактивного середовища для дітей. Нехай вони стоячи і сидячи, під час драматичної та рольової ігор, співають і танцюють на уроках. Це допомагає дітям залишатися зосередженим і відкриває додаткові можливості для власного розвитку та вивчення мови.

4. Диверсифікація форм роботи учнів в процесі вивчення іншомовного матеріалу (заохочення дітей до прояву своїх знань, дозволять їм самостверджитися і дати їм реальні мовні навички) [10,22].

Молодшому школяреві в пропесі формування своєї вторинної мовної особистості просто необхідно постійно самостверджуватися, розуміти, що це цікаво, приносить користь та задоволення як йому, так і близькому до нього оточенню. Отже, успіх практичної реалізації стратегій щодо розвитку довершеної особистості через призму формування вторинної мовної особистості в українських початкових школах залежить від рівня готовності вчителів запроваджувати інновації в процес навчання іноземної мови, вчити дітей поваги та мовної приналежності до іноземної культури і в той же час, не притягуючи, але тільки підтримуючи всі їх починання, патріотичні почуття і гордість за нашу країну.

СПИСОК ВИДАЧ

1. Агад Р.Аг
2. Галь П.Ос
3. Галь /П.Я
язык
1972
4. Игн
аспе
освії
5. Каю
Ная
6. Пол
Пр
світ
7. Хал
тек
псих
руса
8. Du,
200
9. Lig
Pre
10. A. і
Yes
Yor

ТРАНСЛІТ

1. Ag
Rei
2. Ga
Po
3. Ga
Ga
A..
4. Ig
Igi
Igi
etc
5. Ka
Ni

ІНТАННЯ

ж у розмову в відповідає їх ін-
сологічним осо-

собів невербаль-
ж уроку. Діяль-
ничує здатність
ти, додавши фі-
това.

активного серед-
їй вони стоячи і
гичної та рольо-
нцюють на уро-
ям залишатися
риває додаткові
того розвитку та

форм роботи
ня іншомовного
дітей до прояву
їм самоствер-
ньі мовні нави-

яреві в процесі
оринкої мовної
еобхідно постгій-
ся, розуміти, що
користь та задо-
: і близькому до-
е, успіх практич-
ї щодо розвитку
ті через призму
ої мовної особис-
чаткових школах
твності вчителів
запії в процес на-
ви, вчити дітей
зиналежності до
в той же час, не
ськи підтримую-
патріотичні по-
пу країну.

— — — — —

РОЗДІЛ 1. ПЕДАГОГІКА МАЙБУТНЬОГО: ТЕХНОЛОГІЇ ПЛЕКАННЯ ДОВЕРШЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Агадуллін Р. Полікультурна освіта: методологіо-теоретичний аспект / Р.Агадуллін // Педагогіка і психологія. – 2004. – №3.– С.18-29.
2. Гальськова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. Посоbие для учителя. – М.: АРКТИ, 2004. С. 37-64.
3. Гальперин П.Я. К психологии формирования речи на иностранном языке / П.Я.Гальперин // Психолингвистика и обучение иностранцев русскому языку [Под ред. А.А.Леонтьева и Т.В.Рябовой]. – Изд-во Моск. Ун-та, 1972. – С.60-71.
4. Игнатова И. Б. Структура языковой личности в лингводидактическом аспекте / И.Б. Игнатова // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі: Міжпредметні зв'язки. – 2008. – 13. – С. 54-59.
5. Караплов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караплов. – М. : Наука, 1987. – С. 76-79.
6. Поміткін Е. Психологічне забезпечення духовного розвитку дитини: Програми роботи з дітьми від 5 до 18 років. – К.: Шкільний світ, 2008. –127 с
7. Халеєва І.І. Вторичная языковая личность как реципиент инофонного текста / И.И.Халеева // Язык – система. Язык –285 Проблемы сучасної психології. 2012. Випуск 15 текст. Язык – способность. – М: Інститут русского языка РАН, 1995. – С. 177-205.
8. Du, X. The Affective Filter in Second Language Teaching. - Asian Social Science, 2009. - 5(8). - 162-165.
9. Lightbrown, P.M & Spada, N. How Languages are Learned. Oxford University Press. – 2006. – 212-227.
10. A. Portes and R. Schaufller, "Language and the Second Generation:Bilingualism Yesterday and Today," in *The New Second Generation*, ed. Alejandro Portes (New York: Russell Sage Foundation, 1996): 8-29.

ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. AgadullIn R. Polikulturna osvIta: metodologo-teoretichniy aspekt / R.AgadullIn // Pedagogika I psihologIya. – 2004. – #3.– S.18-29.
2. Galskova N.D. Sovremennaya metodika obucheniya inostrannym yazyikam. Posobie dlya uchitelya. – M.: ARKTI, 2004. S. 37-64.
3. Galperin P.Ya. K psihologii formirovaniyu rechi na inostrannom yazyike / P.Ya. Galperin // Psiholingvistika i obuchenie inostrantsev russkomu yazyiku [Pod red. A.A.Leonteva i T.V.Ryabovoy]. – Izd-vo Mosk. Un-ta, 1972. – S.60-71.
4. Ignatova I. B. Struktura yazyikovoy lichnosti v lingvodidakticheskom aspekte / I.B. Ignatova // Vykladannya mov u vischih navchalnih zakladah osvIti na suchasnomu etapl: MizhpredmetniI zu'yazki. – 2008. – 13. – S. 54-59.
5. Karaulov Yu. N. Russkiy yazik i yazyikovaya lichnost / Yu. N. Karaulov. – M. : Nauka, 1987. – С. 76-79.

6. PomitkIn E. *PsihologIchnye zabezpechennya duhovnogo rozvitku ditini: Programi ro- boti z dItmi vld 5 do 18 rokIv.* – K.: ShkIlniy svIt, 2008. –127 s
7. Haleeva I.I. *Vtorichnaya yazyikovaya lichnost kak retsipient inofonnogo teksta / I.I.Haleeva // Yazyik – sistema. Yazyik –285 Problemi suchasnoYi psihologIYi.* 2012. Vipusk 15 tekst. Yazyik – sposobnost. – M: Institut russkogo yazyika RAN, 1995. – S. 177-205.
8. Du, X. *The Affective Filter in Second Language Teaching.* - Asian Social Science, 2009. - 5(8). - 162-165.
9. Lightbrown, P.M & Spada, N. *How Languages are Learned.* Oxford University Press. – 2006. – 212-227.
10. A. Portes and R. Schaufller, "Language and the Second Generation:Bilingualism Yesterday and Today," in *The New Second Generation*, ed. Alejandro Portes (New York: Russell Sage Foundation, 1996): 8-29.

ПОНОМАР
доктор педагогіческих наук, професор, завідувач кафедри дошкільної психології, Голова Національного педагогічного університету імені М. Довженка, м. Глухів, Україна

**ФОРУМ
ВІДОМОСТІ
ДІТЕЙ**

УДК 373.2(07)